

L'anàlisi de conjuntura a la pràctica: economia catalana i espanyola

Àlex Ruiz Posino

PID_00203925

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció.....	5
Objectius.....	6
1. Fent un diagnòstic de conjunt de l'economia catalana.....	7
2. El seguiment de la conjuntura del mercat laboral espanyol....	24
Resum.....	34
Activitats.....	37
Exercicis d'autoavaluació.....	37
Solucionari.....	38
Bibliografia.....	39

Introducció

Amb aquest mòdul iniciem una part molt més aplicada de l'assignatura, que permetrà, alhora, desenvolupar els conceptes i les eines analítiques presentats en els dos primers mòduls i introduir nous elements de coneixement que deriven de la pràctica de l'anàlisi de conjuntura.

En el tercer mòdul de l'assignatura, específicament, desenvoluparem dos estudis. El primer té com a objectiu obtenir una visió de conjunt de la situació cíclica de l'economia catalana.

Per a assolir aquest objectiu es proposa seguir una metodologia que comporta les etapes següents:

- 1) Comprensió de la informació disponible
- 2) Una anàlisi per parts de l'economia
- 3) Una visió de síntesi de l'economia

Un segon cas d'anàlisi consistirà en l'estudi del mercat laboral espanyol. El procediment que es proposa és una variant del que s'ha presentat anteriorment i consisteix en les etapes següents:

- 1) La comprensió de la informació disponible
- 2) Una anàlisi per parts del mercat laboral
- 3) Una visió de síntesi del mercat laboral

Objectius

Cal recordar que les competències transversals que es treballen en aquesta assignatura, i també en aquest mòdul, seran:

1. Capacitat per a l'anàlisi crítica i la síntesi.
2. Capacitat per a l'aprenentatge i l'actualització permanents.

A banda de les anteriors, en aquest mòdul es tractarà de millorar el desenvolupament de les competències específiques següents:

1. Capacitat per a utilitzar metodologies avançades, tant quantitatives com qualitatives, en l'àmbit de l'anàlisi econòmica aplicada.
2. Capacitat per a extreure coneixement rellevant que sigui útil per a la definició d'estratègies, en un context globalitzat, per part de l'entorn institucional local.
3. Capacitat per a elaborar estudis econòmics avançats que tinguin per objectiu assessorar les empreses en els processos de presa de decisions.

Les competències enunciades es concreten en els objectius generals següents:

1. Entendre quin és el procediment genèric que cal seguir per a fer una anàlisi de conjuntura completa.
2. En particular, ser capaç d'identificar la informació disponible i les seves característiques (període, unitats, etc.).
3. Així mateix, poder fer una anàlisi aprofundida dels diferents elements o parts que componen aquesta informació.
4. Finalment, integrar l'anàlisi parcial en una diagnosi de síntesi.

1. Fent un diagnòstic de conjunt de l'economia catalana

L'objectiu d'aquest apartat és establir un diagnòstic complet del moment econòmic utilitzant dades reals de l'economia catalana d'un determinat període. Per a assolir aquest objectiu es proposa partir de les dades de la taula següent i anar fent un exercici per parts.

Taula 1. Annex estadístic de Catalunya

Taxes de car. interanual, en %	Període	Actual	Anterior	Font
Activitat i demanda				
ISAEC	III trim. 12	-1,7	-1,2	Cambra BCN
Indústria	III trim. 12	-2,5	-1,5	Cambra BCN
Construcció	III trim. 12	-7,2	-6,2	Cambra BCN
Serveis	III trim. 12	-0,1	0,0	Cambra BCN
Consum de les llars	III trim. 12	-2,6	-1,8	Cambra BCN
Inversió	III trim. 12	-9,0	-8,4	Cambra BCN
Export. béns i serveis	III trim. 12	3,6	3,8	Cambra BCN
Import. béns i serveis	III trim. 12	-4,7	-4,0	Cambra BCN
PIB ^{0,A}	III trim. 12	-1,4	-1,1	Gencat i Idescat
Agricultura	III trim. 12	-1,5	-1,1	Gencat i Idescat
Indústria	III trim. 12	-2,7	-1,2	Gencat i Idescat
Construcció	III trim. 12	-6,4	-6,3	Gencat i Idescat
Serveis	III trim. 12	-0,6	-0,2	Gencat i Idescat
Demanda interna	III trim. 12	-3,1	-2,5	Idescat
Consum llars	III trim. 12	-1,4	-0,6	Idescat
Consum públic ¹	III trim. 12	-3,0	-3,7	Idescat
Inversió ²	III trim. 12	-7,9	-6,9	Idescat
• Béns d'equip. i altres	III trim. 12	-3,5	-3,5	Idescat
• Construcció	III trim. 12	-11,8	-9,9	Idescat

Notes: ⁰ L'estacionalitat de les dades del PIB i dels seus components estan corregides. ^A Avanç del 3r. trimestre, Departament d'Economia i Coneixement (Generalitat de Catalunya). ¹ Inclou les institucions sense ànim de lucre al servei de les llars. ² Inclou la variació d'existències. ³ Inclou el saldo amb l'estranger i amb la resta d'Espanya. ⁴ Aportació al creixement del PIB, en punts percentuals. ⁵ Dades nominals. ⁶ Dades corregides de calendari. ⁷ Inclou els serveis de lloguer. ⁸ Mateix període de l'any anterior.

Data d'actualització: 5 de desembre de 2012

Font: Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona

Taxes de car. interanual, en %	Període	Actual	Anterior	Font
Saldo exterior ^{3,4}	III trim. 12	1,9	2,0	Idescat
Saldo amb l'estranger ⁴	III trim. 12	4,4	4,0	Idescat
Export. béns i serveis	III trim. 12	5,3	6,3	Idescat
Import. béns i serveis	III trim. 12	-7,9	-5,5	Idescat
Exportacions béns ⁵	Gen.-set. 12	4,8	16,3	DGD
• UEM	Gen.-set. 12	-1,5	14,4	DGD
• Resta del món	Gen.-set. 12	12,5	18,7	DGD
Importacions béns ⁵	Gen.-set. 12	-3,1	9,4	DGD
• UEM	Gen.-set. 12	8,6	11,1	DGD
• Resta del món	Gen.-set. 12	2,0	7,9	DGD
IPI⁶	Gen.-nov. 12	-3,2	-0,5	Idescat
• Béns de consum	Gen.-nov. 12	-1,2	-1,1	Idescat
• Béns intermedis	Gen.-nov. 12	-5,7	-1,1	Idescat
• Béns d'equipament	Gen.-nov. 12	-7,9	7,7	Idescat
• Energia	Gen.-nov. 12	8,3	-11,2	Idescat
Licitació oficial d'obres	Gen.-oct. 12	-43,9	-74,0	CCOC
• Edificació	Gen.-oct.12	-40,7	-67,4	CCOC
• Obra civil	Gen.-oct.12	-48,7	-79,6	CCOC
• Adm. central	Gen.-oct.12	-31,3	-80,8	CCOC
• Adm. autonòmica	Gen.-oct.12	26,1	-91,5	CCOC
• Adm. local	Gen.-oct.12	-61,8	-46,5	CCOC
Preus i costos				
IPC general	Octubre 12	4,2	3,9	INE
• Aliments elaborats, begudes i tabac	Octubre 12	3,5	3,2	INE
• Aliments no elaborats	Octubre 12	1,7	2,0	INE
• Béns industrials	Octubre 12	5,7	6,4	INE
• Serveis ⁷	Octubre 12	3,4	2,2	INE
IPC subjacent	Octubre 12	3,4	2,7	INE

Notes: ⁰ L'estacionalitat de les dades del PIB i dels seus components estan corregides. ^A Avanç del 3r. trimestre, Departament d'Economia i Coneixement (Generalitat de Catalunya). ¹ Inclou les institucions sense ànim de lucre al servei de les llars. ² Inclou la variació d'existències. ³ Inclou el saldo amb l'estranger i amb la resta d'Espanya. ⁴ Aportació al creixement del PIB, en punts percentuals. ⁵ Dades nominals. ⁶ Dades corregides de calendari. ⁷ Inclou els serveis de lloguer. ⁸ Mateix període de l'any anterior.

Data d'actualització: 5 de desembre de 2012

Font: Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona

Taxes de car. interanual, en %	Període	Actual	Anterior	Font
Preu de l'habitatge lliure	III trim. 12	-11,1	-11,1	MFOM
• Nou	III trim. 12	-7,1	-11,0	MFOM
• Segona mà	III trim. 12	-11,5	-11,3	MFOM
Incr. salarial-convenis	Gen.-set.12	2,00	2,65	DTG
Cost laboral per hora	II trim. 12	-1,5	0,5	INE
Cost salarial per hora	II trim. 12	-1,3	0,9	INE
• Indústria	II trim. 12	2,1	2,2	INE
• Construcció	II trim. 12	1,4	2,0	INE
• Serveis	II trim. 12	-2,6	0,1	INE
Mercat de treball				
Afiliats SS	Octubre 12	-3,9	-2,7	Seg. Social
• Indústria	Octubre 12	-5,1	-4,4	Seg. Social
• Construcció	Octubre 12	-15,5	-15,7	Seg. Social
• Serveis	Octubre 12	-2,5	-1,0	Seg. Social
Atur registrat	Novembre 12	5,9	5,0	SEPE
• Indústria	Novembre 12	3,7	1,6	SEPE
• Construcció	Novembre 12	-1,4	-1,7	SEPE
• Serveis	Novembre 12	9,6	8,6	SEPE
Ocupació	III trim. 12	-6,2	-6,8	INE
Taxa d'atur	III trim. 12	22,56	21,95	INE
Entorn econòmic i financer				
Preu petroli Brent \$	Novembre 12	109,4	111,8	EIA
Tipus de canvi \$/€	Novembre 12	1,283	1,297	BdE
Euribor a 1 any	Novembre 12	0,59	0,65	BdE
Prima de risc a Espanya (punts bàsics)	Novembre 12	429	412	BdE

Notes: ⁰ L'estacionalitat de les dades del PIB i dels seus components estan corregides. ^A Avanç del 3r. trimestre, Departament d'Economia i Coneixement (Generalitat de Catalunya). ¹ Inclou les institucions sense ànim de lucre al servei de les llars. ² Inclou la variació d'existències. ³ Inclou el saldo amb l'estranger i amb la resta d'Espanya. ⁴ Aportació al creixement del PIB, en punts percentuals. ⁵ Dades nominals. ⁶ Dades corregides de calendari. ⁷ Inclou els serveis de lloguer. ⁸ Mateix període de l'any anterior.

Data d'actualització: 5 de desembre de 2012

Font: Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona

1) La comprensió de la informació disponible

El punt de partida de qualsevol anàlisi de conjuntura és entendre adequadament la informació de base disponible. Les qüestions fonamentals que cal tenir en compte són:

1.a) De quins aspectes de l'economia es disposa informació i en quins indicadors se substantiva aquesta informació.

1.b) Quina és la periodicitat dels indicadors i quines són les mesures en què s'expressen.

1.c) Quin tipus de conclusions cal pensar que es poden derivar de la informació.

2) Una anàlisi per parts de l'economia

2.a) L'anàlisi del PIB trimestral.

2.b) L'anàlisi de les tendències més recents de l'activitat.

2.c) L'anàlisi de la dinàmica de preus.

2.d) L'anàlisi del mercat de treball.

3) Una visió de síntesi de l'economia.

A continuació veurem com es concreten aquestes qüestions en el cas que estudiem.

1) Entenent la informació disponible

1.a) De quins aspectes de l'economia es disposa informació i en quins indicadors se substantiva aquesta informació

Una primera gran distinció ens l'ofereixen els diferents epígrafs amb què s'organitza la informació. Veiem que els indicadors s'estructuren entorn dels conceptes activitat i demanda, preus i costos, mercat de treball i entorn econòmic i financer.

A "activitat i demanda" trobem tota una sèrie d'indicadors, tant d'oferta com de demanda, que aproximen l'evolució de l'activitat. Som en presència de les dades bàsiques per a poder identificar si l'economia està creixent o no i com es concreta aquest creixement, tant per la banda de l'oferta (els sectors) com de la demanda (l'ús que es fa de la producció per part dels diferents actors).

Concretament, aquí els indicadors s'estructuren entorn de quatre grans agregats. El primer és l'ISAEC, o indicador sintètic d'activitat econòmica.

L'ISAEC és un indicador sintètic, és a dir, que agrega diferents indicadors de caire qualitatiu i quantitatiu amb l'objectiu de mesurar el moment present de l'activitat. Per tant, respon a la pregunta de quin és el ritme d'activitat en el moment actual. L'ISAEC consta de l'agregació de diferents subindicadors sintètics que proporcionen informació sobre el ritme d'activitat contemporani de la indústria, construcció, serveis, consum de les llars, inversió, exportació de béns i serveis, i importació de béns i serveis. Com s'aprecia en aquesta descomposició, el que tracta de fer l'ISAEC és aproximar l'evolució del PIB, tant pel costat de l'oferta com de la demanda.

Precisament el segon indicador general que s'inclou sota l'epígraf "Activitat i demanda" és el PIB. Aquí la informació que es proporciona és la desagregació d'oferta i demanda habitual en la publicació de la comptabilitat nacional trimestral. Específicament, d'entrada, trobem una descomposició del PIB pel costat de l'oferta amb quatre branques d'activitat (agricultura, indústria, construcció i serveis). Per la banda de la demanda, el detall de components també és força estàndard, amb la primera gran descomposició entre demanda interna i sector exterior, i dins de la primera, el consum de les llars, el consum públic i la inversió (al seu torn, descomposta en inversió en béns d'equipament i en inversió en construcció), mentre que la demanda externa es desglossa en saldo amb l'estranger (és a dir, que cal parar atenció que el saldo exterior de l'economia catalana consta del saldo amb la resta de l'economia espanyola i del saldo amb l'estranger), exportacions de béns i serveis, i importacions de béns i serveis.

Complementàriament, es proporciona informació sobre les exportacions i les importacions de béns, tant totals com amb la Unió Econòmica i Monetària i amb la resta del món. És important no confondre aquesta informació amb la que proporciona la comptabilitat nacional trimestral. Les exportacions i importacions de béns són dades que s'obtenen a partir de la informació que proporciona la Direcció General de Duanes. Aquesta informació és una part de la que s'utilitza posteriorment per a obtenir les dades trimestrals d'exportacions i importacions de mercaderies i serveis que integra el PIB.

L'indicador clau següent de l'apartat "Activitat i demanda" és l'índex de producció industrial (IPI). Com recordareu de l'explicació de l'apartat primer del mòdul segon de l'assignatura, l'IPI permet disposar d'una mesura que aproxima el valor afegit de la indústria. En el cas de les dades del cas que estem treballant, a banda de l'IPI, es detallen la producció industrial de béns de consum, la de béns intermedis, la de béns d'equipament i la d'energia.

Vegeu també

Recordeu el que expliquem sobre la seva metodologia de construcció en l'apartat quart del mòdul segon de l'assignatura.

Finalment, el darrer indicador és el que es refereix a la licitació oficial d'obres. Com succeeix en el cas anterior, a banda de l'indicador general, s'ofereix informació de diferents components que l'integren: la licitació d'edificació, la d'obra civil, la referida a l'administració central, la de l'administració autonòmica i la de l'administració local.

El segon gran epígraf és el de "Preus i costos". Juntament amb l'activitat, el seguiment dels preus és un altre dels blocs essencials que s'han d'analitzar quan s'avaluen les perspectives a curt termini d'una economia.

Típicament, s'acostumen a seguir els preus finals de l'economia, és a dir, els que efectivament paguen els consumidors; els preus dels *inputs* intermedis, és a dir, els que afecten parts del procés de producció com ara el preu del factor de treball o de béns utilitzats en la producció; i, finalment, preus de certs béns considerats especialment rellevants.

En el cas de l'economia catalana i de les dades que proporciona el cas que estem estudiant, els preus finals es mesuren mitjançant l'índex de preus de consum (IPC), dels quals s'ofereixen diferents agregacions: aliments elaborats, begudes i tabac, aliments no elaborats, béns industrials i serveis. A banda, s'informa de l'IPC que s'anomena *subjacent*. Mentre que l'IPC general integra tots els components d'un cistell de mercat representatiu del consumidor mitjà, l'IPC subjacent tracta d'identificar la part menys volàtil d'aquest cistell. Usualment, aquesta mesura s'obté de descomptar de l'IPC general les categories d'aliments no elaborats i l'energia. Aquestes dues partides d'aliments no elaborats i d'energia es veuen molt afectades pels preus internacionals de les matèries primeres, tant agrícoles com energètiques. Per tant, són dues categories sobre les quals les dinàmiques nacionals tenen una incidència baixa i, de fet, els gestors de la política monetària les consideren difícils de controlar.

Per la banda dels preus intermedis, en aquest cas les dades que se segueixen es refereixen als costos laborals. Els costos laborals, a banda de la significació per si mateixos, són rellevants per a ajudar a entendre com es formen els preus finals d'una economia. En principi, si una economia experimenta forts creixements dels costos laborals, és versemblant que els productors tractaran de traslladar aquestes pressions de costos als consumidors finals. Si es produeix aquesta situació, s'observarà, primer, un increment dels costos laborals i, al cap d'un temps, un augment de la inflació.

En el cas que ens ocupa, les dades de què es disposa són les que es refereixen a l'increment salarial pactat en els convenis col·lectius, el cost laboral per hora i el cost salarial per hora (essent, aquest darrer, desglossat per branques d'activitat, és a dir, en la indústria, la construcció i els serveis).

El darrer dels indicadors de preus és el que es refereix a béns considerats especialment rellevants. En el cas de l'economia catalana, i per la seva importància en el cicle expansiu i recessiu actual, el preu de l'habitatge lliure (és a dir, el que no està edificat sota els criteris de l'habitatge de protecció oficial), tant nou com de segona mà, és el que reuneix aquesta característica de ser especialment significatiu per al cicle econòmic.

“Mercat de treball” és el tercer gran epígraf de les dades disponibles. Els aspectes relatius al seguiment del mercat de treball els aprofundirem en la segona part d'aquest mòdul, quan estudiem el cas pràctic referit a l'economia espanyola. Tanmateix, es poden avançar algunes primeres idees.

Dos aspectes són els que interessen especialment sobre la dinàmica laboral en relació amb el cicle econòmic: si s'està creant ocupació o no (i a quin ritme) i si està augmentant l'atur o no (i, igualment, amb quina intensitat).” En la taula 1 que utilitzem, l'ocupació s'aproxima mitjançant dues mesures. La més important, la dada d'ocupació pròpiament dita, es refereix al nombre de persones ocupades en un moment donat. La segona dada, que l'aproxima, són les dades d'afiliació a la Seguretat Social. En principi, atesa l'obligació legal d'afiliar-se a la Seguretat Social, totes dues variables haurien de tenir una evolució similar. Les dades d'afiliats es presenten, en la taula, amb la xifra total i la desagregació per sectors (la tradicional, d'indústria, construcció i serveis).

Pel que fa a l'atur, la dada fonamental és la de la taxa d'atur, que posa en relació el nombre de persones aturades amb la població activa. Juntament amb aquesta variable, també el nombre de persones registrades en l'anomenat Servei Públic d'Ocupació Estatal (l'antic INEM) s'utilitza com a variable per al seguiment de l'atur. Cal tenir en compte que les característiques especials de l'atur registrat (molt vinculat a la possibilitat bé de percebre prestacions d'atur, bé a la imminència de ser contractat) fan que habitualment les xifres d'ocupació, obtingudes mitjançant una enquesta (l'enquesta de població activa), i les de l'atur registrat siguin diferents, tendint aquest darrer a infraestimar l'atur efectiu de l'economia. L'atur registrat es presenta amb la mateixa desagregació sectorial que la dels afiliats a la Seguretat Social.

El darrer epígraf és l'anomenat “Entorn econòmic i financer”. En aquesta categoria s'inclouen una sèrie de dades de l'entorn internacional i financer de l'economia catalana que es consideren rellevants per a contextualitzar l'anàlisi econòmica a curt termini. En el cas concret de la taula que utilitzem en el nostre exemple pràctic, les variables fan referència al preu del petroli, el tipus

Tingueu en compte

Cal parar atenció que els costos laborals i salarials no són exactament equivalents. Mentre que els segons només inclouen els salaris que perceben els treballadors, els costos laborals també integren cotitzacions i altres conceptes que no són salari però que l'empresa ha de pagar per a poder disposar de la mà d'obra.

de canvi dòlar/euro, el tipus de l'euríbor a un any i la prima de risc d'Espanya. Com veiem, en principi, es tracta de variables que es generen exteriorment a l'economia catalana però que hi incideixen.

La inclusió de la prima de risc entre els indicadors d'aquest epígraf permet mencionar un aspecte al qual habitualment no es presta atenció. Es tendeix a pensar que el seguiment econòmic es fa a partir d'un seguit més o menys estable de variables. Però el cert és que els canvis en la situació econòmica obliguen a adaptar de manera constant els indicadors que en cada moment es consideren rellevants. Així, la prima de risc mencionada s'hauria considerat irrellevant abans de 2010, quan l'economia espanyola, i de retruc la catalana, va començar a patir els efectes de ser considerada més arriscada, situació que es va traduir en el fet que, cada cop més, els inversors exigien més rendibilitat per tenir bons espanyols que per mantenir bons alemanys en la cartera. Per tant, els canvis en la conjuntura forcen, lògicament, a ajustaments en els indicadors que se segueixen.

Feta aquesta descripció de la informació que s'utilitzarà per a fer l'anàlisi, podem passar a completar la segona de les etapes de l'anàlisi de conjuntura.

1.b) Quina és la periodicitat dels indicadors i quines són les mesures en què s'expressen

Un primer aspecte a tenir en compte en aquesta etapa és el que es refereix al període de les dades. D'acord amb la informació de la taula 1, en la majoria dels casos el període de referència és puntual, tant si és un determinat trimestre com un mes. Per exemple, les dades del PIB pel costat de la demanda són del segon trimestre de 2012 mentre que les dades de l'IPC són de l'octubre del mateix any. Cal parlar esment, però, que algunes variables no es refereixen a un moment puntual sinó a l'acumulat de diferents períodes. És el cas de l'IPI, pel qual es mostra l'acumulat del període que va del gener al novembre de 2012, o de les exportacions de béns, que registren l'acumulat del gener al setembre. Aquesta distinció temporal és significativa, ja que en el primer cas, el del període puntual, la informació és de caràcter més contemporani mentre que en el segon, el de l'acumulat de diversos períodes, s'ofereix una informació més tendencial, més de recorregut de mitjà termini.

Un altre element significatiu fa referència a la unitat de mesura en què s'expressen els indicadors. En la taula 1 que ens proporciona la informació s'indica que, per defecte, la taxa utilitzada és la variació interanual, és a dir, el percentatge de canvi entre el període de referència (tant si és puntual com en termes acumulats). Com s'ha explicat en el mòdul segon de l'assignatura, aquesta taxa de variació reflecteix l'evolució de la variable en qüestió els darrers dotze mesos. Es tracta d'una dinàmica que ajuda a veure quina és la tendència subjacent, més que no pas a proporcionar informació sobre el ritme de

Tingueu en compte

La prima de risc-país es calcula com la diferència de rendibilitat que ofereixen dos actius sobirans. Per exemple, si en un determinat moment la rendibilitat que ofereix el bo alemany a deu anys és d'un 1% mentre que la del bo espanyol és del 6%, la prima de risc resultant serà de 5 punts percentuals (6% - 1%). Una prima de risc elevada implica que els inversors perceben més risc entre els dos països.

variació més recent de la variable (això requeriria fer, per exemple, el càlcul de la taxa de variació intermensual o intertrimestral, depenent de la periodicitat de la variable).

Essent la regla general la presentació de les taxes de variació interanual, alguns dels indicadors utilitzen altres unitats de mesura, concretament el nivell de l'indicador (davant la taxa de variació). El cas més significatiu és el de la taxa d'atur, que s'expressa sempre en nivells (en aquest cas en percentatge). Així, si en un moment donat, com ara és el cas del tercer trimestre de 2012, la taxa d'atur és del 22,6%, indica que en aquell moment el percentatge d'aturats sobre la població activa era aquest valor. Per tant, és una informació que ens parla de la posició o el nivell de la variable però no de la seva dinàmica. Per a disposar d'una valoració de la dinàmica cal comparar aquest nivell amb el d'un període anterior, com ara el del trimestre anterior.

Altres indicadors de la taula 1 que també s'expressen en nivells (i no en taxes de variació) són:

- Preu del petroli Brent, que s'expressa en dòlars per barril de petroli.
- Tipus de canvi dòlar/euro, que s'expressa en termes de nombre de dòlars que es donen per cada euro.
- Euríbor a un any, que s'expressa en percentatges (però, recordem, aquest percentatge és el nivell o valor de la variable, no la seva taxa de variació).
- Prima de risc a Espanya, que s'expressa en punts bàsics (un punt bàsic és la centèsima part d'un punt percentual, així 429 punts bàsics equivalen a 4,29 punts percentuals).

Finalment, un darrer aspecte a recordar és que algunes variables s'acostumen a expressar en termes d'aportació a la variació (reviseu l'apartat segon del mòdul segon de l'assignatura per recordar el concepte d'aportació o contribució a la taxa de variació) i no en termes de variació o nivells. Típicament, aquest és el cas del sector exterior en el desglossament del PIB en la comptabilitat nacional trimestral.

1.c) Quin tipus de conclusions cal pensar que es poden derivar de la informació

Aquesta primera etapa de l'anàlisi de conjuntura la tancarem tractant d'inferir quin tipus de diagnòstic es pot esperar basant-se tant en la cobertura disponible (punt 1.a, anterior) com en la dinàmica que reflecteix (punt 1.b, anterior).

La conclusió principal és que el diagnòstic tendirà a reflectir l'evolució de fons, la dinàmica de diversos mesos, més que no pas la tendència més recent. Això deriva principalment del fet que la majoria d'indicadors s'expressen en termes

interanuals (reflectint què ha passat durant els darrers dotze mesos) i, alguns fins i tot sobre períodes acumulats. Per tant, si es vol identificar quines són les tendències més recents, el pols més contemporani de l'activitat, les dades proporcionades no són adequades.

2) Una anàlisi per parts de l'economia

Un cop feta la preparació prèvia de la informació, estem en disposició de començar el que és pròpiament l'anàlisi de la informació disponible. En aquesta segona etapa de l'estudi del cas, ens centrarem a fer una avaluació per grans blocs de continguts. Tot i que es podrien utilitzar els blocs que es presenten en la taula 1, una manera alternativa, i que ens permetrà tenir una visió més rica de l'exercici, és reordenar els blocs una mica. Concretament, la manera que es proposa és partir de la informació que proporciona el PIB de la comptabilitat nacional trimestral per a després analitzar els indicadors més propers en el temps pel costat de la demanda. Seguidament, es farà un repàs dels indicadors d'oferta. Finalment, s'analitzaran les qüestions dels preus i la seva formació, i del mercat laboral. La informació d'entorn no s'utilitzarà en aquesta etapa.

La lògica subjacent a aquesta "compartimentació" de l'anàlisi és la següent. Quan analitzem una economia el que voldríem, òptimament, és saber en cada moment quina és la situació en termes d'oferta i de demanda, amb el detall que hem explicat durant el curs. Tanmateix, aquesta optimitat és inassolible, ja que la publicació de les dades estadístiques desagregades està afectada necessàriament pels retards que comporta disposar de les dades individuals, tractar-les i agregar-les. Per a cobrir aquest dèficit de coneixement, el que és útil és partir de les últimes dades del PIB disponibles i tractar d'inferir si, segons els indicadors mensuals, podem diagnosticar si les tendències del trimestre anterior es mantenen o s'han vist alterades. Per aquest motiu proposem partir de les dades trimestrals del PIB i després estendre l'anàlisi a períodes posteriors. Un cop disposem d'una caracterització adequada de com està evolucionant l'activitat econòmica, podrem analitzar amb més informació la situació dels preus i del mercat laboral de l'economia. Procedim, doncs, a continuació a fer aquesta anàlisi.

2.a) L'anàlisi del PIB trimestral

La informació fonamental de partida ens la proporciona el PIB pel costat de la demanda i la seva descomposició. A partir de les dades disponibles, constatem que en el segon trimestre de 2012 l'economia catalana ha vist empitjorar el seu ritme de caiguda del PIB (la taxa de variació del PIB ha passat de $-1,1\%$ en el segon trimestre de 2013 a $-1,4\%$ el tercer trimestre). Com s'ha concretat aquesta pèrdua de ritme per component de la demanda? Desafortunadament, a partir de les dades de la taula 1 no és possible respondre a aquesta pregunta d'una manera tan immediata com podria semblar. Cal fixar-se que mentre que disposem de la informació sobre el conjunt del PIB en el tercer trimestre, les dades de comptabilitat nacional trimestral de demanda es refereixen al segon

trimestre. Això es deu al fet que l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) fa una primera estimació del PIB del trimestre partint de les dades d'oferta. Només posteriorment publica les dades de demanda. És precisament per compensar aquesta mancança, juntament amb d'altres motius, que la Cambra de Comerç estima el seu indicador sintètic d'activitat econòmica amb desglossament pel costat de la demanda.

Partint de la descomposició de demanda de l'indicador mencionat, es pot observar que la caiguda del PIB respon en gran mesura al fort enfonsament de la demanda d'inversió, un agregat que, després de caure un important 8,4% interanual en el segon trimestre de 2012, passa a patir un retrocés encara superior en el tercer trimestre, del 9% interanual. El ritme de caiguda també s'accentua en el cas del consum, però el seu descens respecte a un any abans és sensiblement inferior (de només un 2,6%). Si prenem aquestes dues trajectòries conjuntament, la derivada lògica és que la demanda interna de l'economia catalana retrocedeix de manera molt acusada. Això explica, al seu torn, que les importacions experimentin una forta caiguda interanual, de 4,7%, en el tercer trimestre, dada que representa un empitjorament respecte a la variació interanual del -4% del segon trimestre. En aquest context tan contractiu, destaca la bona evolució de l'exportació, que creix a una taxa força constant de prop del 3,8%-3,6% interanual tant en el segon trimestre com en el tercer.

Pel que fa a la descomposició de l'oferta, tal com s'ha comentat anteriorment, es disposa de dades referides al tercer trimestre. En aquest cas, el desglossament de l'indicador sintètic d'activitat econòmica no és necessari, ja que la comptabilitat nacional trimestral de l'Idescat ens proporciona directament aquesta descomposició. Doncs bé, d'acord amb aquestes dades, l'ajustament de la producció recau fonamentalment en el sector de la construcció, el qual cau aproximadament un 6,3%-6,4% interanual en els dos trimestres dels quals es mostren les dades. De magnitud molt inferior és la disminució de l'oferta en els altres sectors, que tot i això també cauen. Entre aquests, el que més acusa la contracció de l'activitat és la indústria, mentre que el que es mostra més estable és el de serveis. Aquesta dinàmica és l'habitual en el cicle econòmic, amb unes oscil·lacions més grans en la indústria i amb menys fluctuacions en el sector terciari. El que no és freqüent és l'evolució de la construcció. Sabem, però, que precisament una de les causes de la gravetat de la crisi econòmica que es registra el 2012 és l'impacte acusat de la crisi immobiliària.

2.b) L'anàlisi de les tendències més recents de l'activitat

L'indicador sintètic d'activitat econòmica ens permet vincular les tendències del segon trimestre amb les del tercer. D'acord amb l'ISAEC, l'activitat, que ja estava caient al segon trimestre a un ritme de l'1,2% interanual, se'n ressent addicionalment i passa a caure un 1,7% en el tercer trimestre. Aquest empitjorament general es veu confirmat pels indicadors mensuals?

Tingueu en compte

Pareu atenció que, en les redaccions d'anàlisi de conjuntura, a vegades es parla de variació interanual del -5% d'una variable o de descens/retrocés/caiguda interanual del 5%. Totes dues expressions són totalment equivalents: si parlem de variació d'una variable, aquesta pot ser positiva o negativa. En canvi, si ja estem caracteritzant el canvi com a descens, la xifra que seguirà a aquesta expressió, si som estrictes en la redacció, serà necessàriament un número positiu. A vegades, però, es parla d'un descens/retrocés/caiguda del -5%, expressió que sense totalment correcta, se sobreentén.

La resposta no és del tot concloent. Mentre que la informació que ens proporciona l'IPI sí que sembla apuntalar la diagnosi segons la qual l'economia catalana veu empitjorada la seva posició cíclica durant el final de l'any 2012. Així, l'acumulat gener-novembre de 2012 cau un 3,5% interanual mentre que en la data anterior, és a dir, de gener-octubre, l'acumulat ho feia només un 0,5%. Això implica una clara inflexió baixista durant el mes de novembre. En analitzar els components que es veuen més afectats, no ens ha de sorprendre que sigui la producció industrial en béns d'equipament la que pateixi més, ja que de l'anàlisi dels components del PIB hem constatat que aquesta és la variable de la demanda interna més feble en el període d'estudi.

L'evolució de la resta de components de l'IPI també tendeix a confirmar la diagnosi prèvia. Que la producció industrial de béns de consum retrocedeixi però no s'enfonsi era una realitat que l'evolució, dolenta però sense esfondrar-se, del component de consum del PIB ja ens havia revelat. Per altra banda, el to pitjor de la producció industrial de béns intermedis suggereix que la indústria, que és la usuària principal d'aquests béns, està augmentant el seu ajustament a la baixa. Com succeïa abans, les dades del PIB, en aquest cas les relatives al sector industrial que ens proporciona el desglossament pel costat de l'oferta, ja apuntaven al fet que el valor afegit industrial estava reduint-se a un ritme més intens en avançar l'any.

Però, com havíem puntualitzat abans, aquesta visió general de deteriorament econòmic més greu no rep l'aval de tots els indicadors mensuals. Com es pot observar en les dades referides a la licitació oficial d'obres, tant d'edificació com d'obra civil, tot i que continuen deteriorant-se, ho fan a un ritme inferior al del període anterior. Aquesta aparent paradoxa –el sector de la construcció es contreu a un ritme creixent, com també la inversió en construcció, mentre que la licitació no ho fa– es deu en part al caràcter de l'indicador, en part a com cal llegir els indicadors mensuals en relació amb dades trimestrals de caire més agregat i de períodes anteriors.

Començant per aquest darrer comentari, cal tenir present que no es pot traslladar de manera automàtica i mecànica la lectura dels indicadors mensuals a indicadors més agregats. Si diferents indicadors mensuals apunten a una mateixa direcció es podrà estar relativament més segur que l'agregat macroeconòmic que hi podem relacionar es comportarà de manera similar. Tanmateix, no és poc freqüent que aquestes indicacions no siguin tant inequívokes. A la pràctica, molts mesos poden donar senyals erràtics i és usual que calgui esperar períodes dilatats per a confirmar realment quines són les tendències rellevants.

En el cas de la licitació d'obres, però, també actua el primer element mencionat: aquest és un indicador de caràcter avançat respecte a la producció en el sector de la construcció. Les obres es liciten mesos abans del seu inici efectiu. Així, el fet que la licitació caigui menys que en períodes precedents indica que, possiblement, en el futur, l'obra pública reduirà el seu ritme de contracció.

Vegeu també

Reviseu el concepte d'indicador avançat en l'apartat quart del mòdul segon de l'assignatura.

2.c) L'anàlisi de la dinàmica de preus

La determinació de l'evolució de l'activitat és la peça fonamental de l'anàlisi de conjuntura. Un cop s'ha determinat com evoluciona l'economia en aquests termes, cal complementar l'anàlisi amb d'altres dimensions. És important fer aquesta anàlisi de manera integrada amb l'estudi de l'activitat. És a dir, la lectura dels indicadors relatius als preus no serà la mateixa si la posició cíclica d'una economia és una o una altra de diferent.

En el cas que ens ocupa, i vist el context de pèrdua de ritme creixent de l'economia catalana, el que caldria esperar és que els preus, de manera general, tendissin a estar força moderats. La primera sorpresa que ens ofereixen les dades de preus finals, les de l'IPC, és que la seva taxa de variació no és solament relativament elevada (superior al 4% interanual el mes d'octubre de 2012), sinó que a banda s'està accelerant, ja que el mes precedent el creixement era del 3,9% interanual. Un resultat paradoxal en el context d'una economia en què la demanda interna retrocedeix de manera significativa.

Aquesta contradicció aparent té, de fet, dues explicacions importants. La primera, i que es pot deduir de les dades disponibles, és que els components més volàtils de l'economia estan tensant els preus. Quan comparem l'IPC general amb l'IPC subjacent (que, recordem-ho, és aquell al qual s'han restat les parts d'alimentació no elaborada i energia, les més volàtils) podem observar que el ritme de creixement del segon és més contingut. Certament, la dinàmica subjacent, la de l'acceleració dels preus, es manté, però la taxa de variació és menys intensa. Això ens fa pensar que part de l'enquistament dels preus en ritmes elevats es deu al fet que preus exògens a la pròpia dinàmica de l'economia catalana, com ara el petroli o el de les collites agràries, estan creixent.

Un segon factor que està pressionant els preus no es pot derivar directament de les dades de la taula 1 que utilitzem en aquest cas pràctic, sinó que requereix un coneixement específic sobre la dinàmica de l'economia catalana i espanyola. L'increment del tipus de l'impost del valor afegit (IVA) en aplicació des del setembre de 2012 té, com a efecte directe, un increment de l'IPC, ja que els preus que paguen els consumidors es veuen incrementats per aquest augment tributari. Això provoca el que s'anomena *un efecte de base*. Un efecte de base és un fet que succeeix en un moment determinat i que afecta la sèrie que estem observant. Això provoca que a partir d'aquell moment la sèrie "salti" de nivell. En el cas de l'IPC, el número índex es veu afectat a partir de setembre per la pujada de l'IVA. Això provoca que la taxa de variació interanual reflecteixi aquest "salt". L'efecte de base deixa d'operar al cap d'un any, ja que el setembre de 2013 ja es podrà comparar sense distorsions amb el setembre de 2012. En aquesta situació, l'analista poques correccions podrà fer, més enllà d'assenyalar en els seus textos que la sèrie està afectada per aquesta mesura. L'exemple

Tingueu en compte

Val la pena recordar que els preus agraris es fixen a escala internacional i que, tot i que l'economia catalana produeix matèries primeres com els cereals, el seu preu no depèn de l'oferta i la demanda catalana sinó de la global.

també ens recorda que per a fer una anàlisi correcta de conjuntura cal tenir un coneixement ampli dels esdeveniments que estan conformant l'evolució econòmica, més enllà d'un conjunt, més o menys ampli, d'indicadors.

Els altres indicadors de preus i costos es comporten de manera més coherent amb la situació de greu recessió econòmica. Així, com cal esperar d'una crisi provocada en gran part per un important ajustament del sector immobiliari, els preus dels habitatges s'estan reduint fortament. L'ordre de caiguda, d'aproximadament un 11% interanual, no varia excessivament entre el segon i el tercer trimestres, però aquesta dinàmica és habitual, ja que el mercat immobiliari, en el cas de l'economia catalana i espanyola, està sotmès a nombroses rigideses, cosa que provoca que els ajustaments tendeixin a ser progressius en el temps. Això no implica que no siguin intensos, ja que un retrocés de l'11% interanual és greu, però sí que la senda de retrocés no acostuma a mostrar grans salts.

Un altre resultat coherent amb la caiguda de l'activitat és la moderació dels costos laborals i salarials. De fet, en aquest conjunt d'indicadors encara en trobem alguns que mostren un cert augment interanual, com ara l'increment salarial pactat en els convenis, o el cost salarial per hora en la indústria o en la construcció (fet que pot sorprendre). Certament, tot i que també hi ha factors específics que expliquen aquestes evolucions (per exemple, que els convenis tendeixen a ser un indicador de cost laboral endarrerit), el més rellevant és que els indicadors, quan s'agafen en conjunt, mostren un perfil de deteriorament: els que encara són positius ho són en menys grau que en mesos anteriors, i els que ja estan caient tendeixen a incrementar el seu ritme de retrocés.

2.d) L'anàlisi del mercat de treball

Els indicadors fonamentals del mercat de treball són els que proporciona l'Enquesta de població activa (EPA), publicada per l'INE i amb periodicitat trimestral. Proporcionen, sense dubte, la millor imatge de la situació laboral de l'economia espanyola i catalana (l'EPA ofereix informació del conjunt de l'Estat i per comunitats autònomes). A partir d'aquestes dades es pot afirmar que el mercat de treball català està acusant fortament l'etapa recessiva. Així, la taxa d'atur ens recorda que l'atur creix fortament, com suggereix tant el mateix nivell d'atur, del 22,6% en el tercer trimestre, històricament elevat, com la tendència creixent (en el segon trimestre la taxa d'atur estava situada en el 21,95% de la població activa). L'altre gran element informatiu de l'EPA és el que es refereix a l'evolució de l'ocupació. Segons les dades de la taula 1, el ritme de destrucció d'ocupació es va moderar lleugerament el tercer trimestre (la caiguda interanual va ser del 6,2%, lleugerament menys intensa que la registrada al segon trimestre). Tanmateix, el fet que s'estigui reduint el nombre d'ocupats de l'economia és indicatiu del deteriorament laboral.

Partint d'aquesta situació en el tercer trimestre, què es pot dir del tram final del 2012 en matèria laboral? Doncs que 'la millora aparent del tercer trimestre en matèria d'ocupació sembla no consolidar-se en els darrers mesos de l'any, segons mostren les dades d'afiliació a la Seguretat Social. La caiguda interanual dels afiliats totals a la Seguretat Social cau prop del 4% interanual el mes d'octubre de 2012, cosa que representa un retrocés més d'1 punt percentual respecte a la variació interanual del setembre.

Tingueu en compte

Recordeu que, quan comparem taxes de variació, la diferència s'expressa en punts percentuals.

Aquest deteriorament afegit deriva fonamentalment de la disminució dels afiliats de la indústria i dels serveis. La construcció, per la seva banda, no augmenta la seva caiguda interanual, tot i que això es deu, en gran mesura, al fet que el ritme de disminució assolit, superior al 15%, ja és molt elevat.

Una visió similar l'obtenim de les dades d'atur registrat. El mes de novembre de 2012 els aturats registrats van augmentar un 5,9% respecte a un any abans, davant el retrocés, de per si apreciable, del 5,0% del mes d'octubre. Els dos sectors que acumulen un augment més fort d'aturats són, com succeïa en el cas dels afiliats, la indústria i els serveis.

3) Una visió de síntesi de l'economia

Ara podem expressar una diagnosi no fragmentada sinó sintètica de la conjuntura de l'economia catalana a partir dels elements parcials que acabem de descriure?

Un resum, en forma d'article breu, es podria concretar de la manera següent:

L'economia catalana, lluny de trencar amb la dinàmica d'empitjorament que ha registrat recentment, entra en la recta final de 2012 amb l'activitat retrocedint addicionalment. Es tracta d'una evolució derivada, en gran mesura, de la gran debilitat de la demanda interna, que no es pot veure contrarestada pel sector exterior. Aquest, molt probablement, continuarà fent una aportació positiva a la variació del PIB en el quart trimestre de 2012, fruit del dinamisme exportador, que es prorroga en aquest darrer trimestre de l'any, i de la contracció continuada de les importacions. Tanmateix, com dèiem, aquest vigor de la demanda externa no pot compensar el deteriorament creixent de la demanda interna, i més concretament, de la inversió, que retrocedeix de manera més intensa al final del període en estudi.

Tot i que tots els sectors s'estan veient afectats per aquesta dinàmica recessiva, continua essent la construcció, i en menor mesura la indústria, la branca de l'activitat sobre la qual recau el pes de l'ajustament econòmic. Aquest fet recorda una de les especificitats de 'la recessió actual, el fet que és provocada en part, o al menys es veu agreujada, per la crisi immobiliària.

Tanmateix, diferents indicis del quart trimestre suggereixen que 'es comença a donar un cert canvi de patró en el procés d'ajustament. En aparença, el sector de la construcció, sense estar ni de bon tros recuperant-se, sembla que entra en una fase d'estabilització del deteriorament. És a dir, sense que l'activitat de la construcció, i les variables associades, hagin deixat de caure, sí que almenys el retrocés ha deixat de progressar. Desgraciadament, aquesta dinàmica que, potser de manera una mica forçada, podríem considerar com a positiva es veu enfosquida pel fet que la indústria i els serveis estan entrant en una fase de major retrocés. Tot això corrobora la diagnosi inicial 'segons la qual, al final de 2012, l'economia s'afeblirà encara més.

Com a factor agreujant de la situació, l'evolució dels preus no és gens satisfactòria. Tot i que el repunt que es registra al principi del quart trimestre de 2012 en part té orígens externs a l'economia catalana (l'augment del preu del petroli i dels aliments frescos), la decisió del govern central d'augmentar l'IVA repercuteix, lògicament, de manera negativa

en la inflació. Això ens recorda una de les dificultats de 'la conjuntura econòmica actual: part de les mesures de política econòmica que podrien pal·liar la caiguda de l'activitat no solament no s'estan utilitzant sinó que, a més a més, cal implementar-ne d'altres que tendeixen a empitjorar la posició cíclica de l'economia. Sabem que això és fruit d'aspectes que les dades anteriors no reflecteixen, com la necessitat d'afrontar una consolidació pressupostària degut a les dificultats per a finançar el dèficit públic internacionalment (com ens recorda una prima de risc encara elevada), però evidentment es tracta d'un fet clau per a explicar la gravetat de 'la recessió actual.

Un reflex palmari de la intensitat del retrocés econòmic és el profund deteriorament del mercat de treball, que es troba alhora llastat per una forta, i creixent, destrucció d'ocupació i per una escalada, en aparença imparabile, de l'atur.

Tot plegat, si hem de fer una certa prognosi de les expectatives futures de l'economia catalana, caldrà aventurar que les tendències immediates no suggereixen cap reversió ràpida de la caiguda de l'activitat, ja que el sector exterior, que era el suport principal que restava al creixement, ja no pot compensar l'agreujament addicional de la demanda interna, i la translació a altres sectors de l'afebliment econòmic endarrereix una hipotètica sortida de la crisi. Una mala evolució de la inflació i la mala situació laboral acaben de conformar una base molt poc sòlida per a aquesta desitjable inflexió cíclica.

Vista aquesta interpretació de conjunt, i a fi de complementar l'exercici, és interessant buscar l'opinió d'altres analistes de la conjuntura econòmica de caire professional. Aquesta tasca, lluny de ser menor, és important, ja que ajuda a compensar possibles biaixos interpretatius de la informació que puguem mantenir. Concretament, tot seguit es reproduïx part d'un informe del BBVA Research, el Servei d'Estudi del Banc Bilbao Vizcaya Argentaria, que es refereix a l'economia catalana en el mateix període a què fan referència les dades que hem anat comentant:

"L'economia catalana continua el procés d'ajust de la seva activitat i de l'ocupació que, en el més probable dels escenaris, es perllongarà fins a la primera meitat de 2013 i suposarà, d'acord amb les previsions de BBVA Research, una caiguda del PIB de l'1,5% aquest any i de l'1,2% en el següent.

A Europa, les accions de política adoptades durant els últims mesos han servit per dissipar els dubtes sorgits respecte a la viabilitat de l'euro, la qual cosa ha redundat en una disminució significativa de les primes que paga el sector públic espanyol, en un augment de la demanda exterior dels títols de deute públic, i en una incipient reobertura del mercat d'emissió de deute privat.

[...]

En aquest context, l'economia catalana, després de dos anys de molt bon comportament de la demanda exterior, afavorida per la dinàmica europea i de la resta del món, mostra un cert esgotament. La demanda externa, afectada pel comportament de la resta d'Espanya i una Europa menys dinàmica, redueix la seva contribució al creixement. Al seu torn, la demanda interna continua afectada negativament per la correcció dels desequilibris macroeconòmics, com la necessitat de reduir el palanquejament privat i públic i els esforços de reducció del dèficit. Així, es constata una correcció del consum privat que, possiblement, haurà de continuar en propers trimestres, atès que, d'acord amb la informació disponible, es mostra relativament suau respecte de l'observada a la resta d'Espanya, tot i que els desequilibris són similars. En canvi, les xifres de comportament del sector públic mostren una major possibilitat d'aconseguir l'objectiu de dèficit autonòmic, tot i que aquest any la caiguda del consum públic és inferior a l'observada l'any 2011. La partida més afectada per aquesta contracció és la inversió, que reflecteix tant l'esforç de reducció per part de les administracions públiques com la manca de perspectives i les dificultats de finançament del sector privat.

Cap endavant, Catalunya s'enfronta a diferents reptes en un entorn molt complex. En primer lloc, continuar el procés de consolidació fiscal, intentant reduir tant el dèficit públic com el deute autonòmic, especialment en aquesta última variable, ja que Catalunya és la comunitat més endeutada, tant en termes absoluts com relatius al seu volum de PIB. Això implica que durant l'any 2013 s'haurà de continuar amb l'esforç de consolidació, tot i que l'ajust podria ser menor si aquest any, a diferència del que succeí l'any 2011, s'aconsegueix complir amb l'objectiu de dèficit. L'aplaçament de l'aprovació dels pressupostos, i el nomenament d'un nou parlament i govern no han de ser un obstacle

per continuar amb el procés de consolidació fiscal. Les previsions de BBVA Research incorporen que, durant 2012, aquests objectius s'aconsegueixen. Si aquest no fos el cas, l'aplaçament de l'ajust fiscal i la pèrdua de credibilitat implicarien un biaix negatiu sobre el creixement del 2013.”

Font: Situació Catalunya, Segon Semestre de 2012, pàg. 3-4, BBVA Research

Tanquem aquest apartat dedicat a l'economia catalana amb una breu referència a les fonts d'informació. Les fonts primàries d'informació bàsiques de l'economia catalana les proporcionen, fonamentalment, els instituts d'estadística de Catalunya (Idescat) i d'Espanya (INE). A banda, diferents institucions públiques i organitzacions privades ofereixen informació elaborada sobre l'evolució econòmica. Cal destacar les publicacions del Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, del Servei d'Estudis de Catalunya Caixa i del Banc Bilbao Vizcaya Argentaria.

2. El seguiment de la conjuntura del mercat laboral espanyol

L'exercici anterior referit a l'economia catalana ens ha permès fer una anàlisi completa de la situació conjuntural. Es tracta d'un bon exemple de com cal fer un estudi de totes les dimensions de la conjuntura. Tanmateix, el seguiment de l'entorn econòmic també pot requerir d'aprofundir en alguna de les dimensions de l'economia. Tot seguit farem una anàlisi més aprofundida d'una d'aquestes vessants, la del mercat de treball, en aquest cas, referida a l'economia espanyola.

Tot i que aquesta anàlisi se centrarà en el mercat laboral, de fet les etapes de l'estudi no són diferents de les etapes de l'anàlisi del conjunt de l'economia. Recordem-les només enunciant-les, ja que ja s'han descrit en l'apartat primer d'aquest mòdul.

Etaques que se seguiran per a analitzar la conjuntura laboral de l'economia espanyola:

- 1) La comprensió de la informació disponible
  - 1.a) De quins aspectes del mercat laboral es disposa informació i en quins indicadors se substantiva aquesta informació.
  - 1.b) Quina és la periodicitat dels indicadors i quines són les mesures en què s'expressen.
  - 1.c) Quin tipus de conclusions cal pensar que es poden derivar de la informació.
- 2) Una anàlisi per parts del mercat laboral
  - 2.a) L'anàlisi de la població activa.
  - 2.b) L'anàlisi de l'ocupació.
  - 2.c) L'anàlisi de l'atur.
- 3) Una visió de síntesi del mercat laboral

Taula 2. Ocupació estimada. Tercer trimestre 2012

	Ocupats (milers)	Variació trimestral		Variació acumulada		Variació anual		% participació
		Absoluta	%	Absoluta	%	Absoluta	%	
Per sectors								
Agricultura	720,4	-11,9	-1,6	-88,0	-10,9	12,6	1,8	4,2
No agraris	16.600	-85,0	-0,5	-399,1	-2,3	-848,5	-4,9	95,8
• Indústria	2.442	3,8	0,2	-84,3	-3,3	-134,3	-5,2	14,1

Font: Institut Nacional d'Estadística i elaboració pròpia

	Ocupats (milers)	Variació trimestral		Variació acumulada		Variació anual		% participació
		Absoluta	%	Absoluta	%	Absoluta	%	
• Construcció	1.136,8	-56,1	-4,7	-140,1	-11,0	-233,9	-17,1	6,6
• Serveis	13.021,2	-32,7	-0,3	-174,7	-1,3	-480,3	-3,6	75,2
Per ocupadors								
Sector privat	14.328,6	-47,6	-0,3	-342,8	-2,3	-607,1	-4,1	82,7
Sector públic	2.991,7	-49,4	-1,6	-144,4	-4,6	-228,9	-7,1	17,3
Per situació professional								
Assalariats	14.233,1	-164,2	-1,1	-596,1	-4,0	-946,3	-6,2	82,2
• Contracte indefinit	10.811,4	-179,4	-1,6	-313,3	-2,8	-417,5	-3,7	62,4
• Contracte temporal	3.421,8	15,3	0,4	-282,6	-7,6	-528,6	-13,4	19,8
No assalariats	3.077,3	64,9	2,2	108,6	3,7	108,4	3,7	17,8
• Empresaris ocupadors	933,9	9,0	1,0	30,3	3,4	-1,6	-0,2	5,4
• Empresaris no ocupadors	2.100,9	51,0	2,6	75,7	3,9	101,2	5,3	11,6
• Ajudes familiars	132,5	4,9	3,8	2,6	2,0	8,8	7,1	0,8
Altres	9,9	2,3	30,3	0,3	3,1	1,9	23,7	0,1
Per temps d'ocupació								
A temps complet	14.831,8	14,8	0,1	-517,2	-3,4	-925,9	-5,9	85,6
A temps parcial	2.488,5	-111,8	-4,3	30,0	1,2	90,0	3,8	14,4
Per sexes								
Homes	9.468,5	-28,2	-0,3	-337,1	-3,4	-565,5	-5,6	54,7
Dones	7.851,8	-68,7	-0,9	150,1	-1,9	-270,4	-3,3	45,3
Total	17.320,3	-97,0	-0,6	-487,2	-2,7	-836,0	-4,6	100,0

Font: Institut Nacional d'Estadística i elaboració pròpia

Taula 3. Població activa, ocupació i atur per comunitats autònomes. Tercer trimestre 2012

	Actius			Ocupats			Aturats			Taxa d'atur (%)
	Total (milers)	Variació anual	% variació anual	Total (milers)	Variació anual	% variació anual	Total (milers)	Variació anual	% variació anual	
Andalusia	4.021	36	0,9	2.597	-156	-5,7	1.424	191	15,5	35,4
Aragó	659	8	1,3	535	-10	-1,8	124	18	17,5	18,8
Astúries	485	6	1,3	379	-18	-4,4	106	24	28,8	21,8

Font: Institut Nacional d'Estadística i elaboració pròpia

	Actius			Ocupats			Aturats			Taxa d'atur (%)
	Total (milers)	Variació anual	% variació anual	Total (milers)	Variació anual	% variació anual	Total (milers)	Variació anual	% variació anual	
Balears	629	14	2,2	507	1	0,2	123	13	11,9	19,5
Canàries	1.124	12	1,1	746	-37	-4,8	378	50	15,1	33,6
Cantàbria	277	-5	-1,7	233	-9	-3,6	44	4	9,6	15,7
Castella i Lleó	1.187	-7	-0,6	960	-42	-4,2	227	35	18,3	19,1
Castella - la Manxa	989	-11	-1,1	712	-64	-8,2	277	52	23,2	28,0
Catalunya	3.725	-94	-2,5	2.885	-192	-6,2	840	98	13,3	22,6
Comunitat valenciana	2.499	2	0,1	1.797	-83	-4,4	702	85	13,7	28,1
Extremadura	511	24	4,9	344	-28	-7,6	167	52	45,1	32,7
Galícia	1.312	-2	-0,1	1.048	-39	-3,6	264	38	16,6	20,1
Madrid	3.384	16	0,5	2.756	-40	-1,4	628	55	9,6	18,6
Múrcia	748	11	1,5	533	-26	-4,7	216	37	20,9	28,8
Navarra	309	-1	-0,4	263	-11	-4,1	46	10	27,6	15,0
País Basc	1.019	-42	-3,9	861	-70	-7,5	158	29	22,2	15,5
La Rioja	152	-7	-4,3	121	-10	-7,7	31	3	11,6	20,3
Ceuta i Melilla	68	4	6,4	44	-2	-4,6	24	6	34,1	35,9
Total	23.098	-36	-0,2	17.320	-836	-4,6	5.778	800	16,1	25,0

Font: Institut Nacional d'Estadística i elaboració pròpia

1) La comprensió de la informació disponible

1.a) De quins aspectes del mercat laboral es disposa informació i en quins indicadors se substantiva aquesta informació

La informació disponible és la que proporciona l'Enquesta de població activa (EPA), elaborada per l'Institut Nacional d'Estadística espanyol i que ofereix coneixement abundant sobre l'estat del mercat laboral en un trimestre determinat. Concretament, i segons explica el mateix INE:

- L'Enquesta de població activa (EPA) és una recerca contínua i de periodicitat trimestral dirigida a les famílies que es du a terme des de 1964. La seva finalitat principal és obtenir dades de la població en relació amb el mercat de treball: ocupats, actius, aturats i inactius.

- L'EPA es du a terme sobre una mostra de 65.000 famílies al trimestre o, el que és el mateix, unes 200.000 persones. La primera enquesta que es fa a cada família la fan de manera personal entrevistadors fixos de l'INE. Les enquestes successives es poden fer per telèfon o de manera personal.
- El període de referència de la informació és la setmana anterior a l'entrevista. Els resultats de l'EPA s'obtenen un mes i mig després de finalitzar el treball de camp.

En definitiva, les dades ens permeten fer una anàlisi força aprofundida sobre quantes persones estan en disposició de treballar (actius), quantes d'aquestes persones ho estan fent efectivament (ocupats) i quantes no ho poden fer malgrat voler-ho (aturats). Concretament, i com es pot apreciar en les taules adjuntes, la informació de l'EPA sobre la qual es treballarà es refereix, en la taula 2, a l'ocupació i la seva distribució per sectors, tipus d'ocupadors, situació professional i temps d'ocupació, mentre que la taula 3 inclou informació sobre quatre variables detallades per comunitat autònoma: actius, ocupats, aturats i taxa d'atur.

1.b) Quina és la periodicitat dels indicadors i quines són les mesures en què s'expressen

D'entrada, les dades s'expressen en nivells, és a dir, en nombre de persones. Després, partint d'aquests nivells, s'ofereix informació de diferents ritmes de canvi. En primer lloc, i en referència a la primera de les taules, es calcula la variació intertrimestral (és a dir, com ha variat el nivell respecte al trimestre anterior), la variació acumulada durant l'any (aquí es fa la suma dels tres trimestres en termes d'ocupació i es compara amb la situació al principi de l'any) i la variació anual (com ha variat el nivell respecte al mateix trimestre de l'any anterior). Totes aquestes variacions s'expressen tant en termes absoluts (diferència entre nivells) com relatius (taxa de variació, en percentatge). A banda, la taula 2 també presenta quin pes tenen les diferents categories en el total (mesura que es presenta en la taula sota l'expressió de "percentatge de participació").

La informació de la taula 3 també combina les dades en nivells (total d'actius, ocupats i aturats) amb els càlculs de les variacions. En aquest cas, en lloc de les tres distintes mesures de la segona taula, únicament s'ofereix informació sobre el canvi respecte al mateix trimestre d'un any abans, tant absoluta com relativa. A aquesta informació s'afegeix la taxa d'atur que, recordem-ho, és la ràtio entre el nombre d'aturats i la població activa.

1.c) Quin tipus de conclusions cal pensar que es poden derivar de la informació

Les dades disponibles, i els diferents càlculs que s'han fet, permeten, *a priori*, fer una anàlisi força completa de la dinàmica laboral en termes d'ocupació i, en menor mesura, d'aturats i d'actius. Així, les taules ens ofereixen elements suficients per a entendre quina és la posició i evolució de l'ocupació, desglossar aquesta informació en funció de nombroses tipologies i a escala territorial. Pel que fa a l'evolució de la població activa i de l'atur, podem saber quina n'és la posició i la dinàmica (si bé amb menys detall que en el cas de l'ocupació).

És interessant destacar que, per a l'ocupació, disposem de tres mesures de variació distintes. Això facilita notablement captar la velocitat del canvi en aquesta variable. Així, podem disposar de tres mesures distintes. La de més curt termini, la variació trimestral, ens informa del ritme més recent del canvi. En canvi, la de la variació acumulada de l'any ens proporciona una visió de la tendència subjacent, de com evoluciona no sols l'últim trimestre sinó durant tot l'any. La darrera mesura de variació, la interanual, encara reflecteix un període de canvi més gran, el dels últims dotze mesos. En el cas que ens ocupa, en analitzar els resultats de l'EPA del tercer trimestre, la informació de l'acumulat de l'any i interanual tendirà a ser similar. En canvi, en els trimestres anteriors, aquesta pot ser més divergent, mentre que, com és lògic, quan el que s'analitza són les dades del quart trimestre, l'acumulat de l'any i la interanual coincideixen.

2) Una anàlisi per parts del mercat laboral

2.a) L'anàlisi de la població activa

És recomanable començar l'anàlisi de les dades laborals partint de l'evolució de la població activa, ja que una manera intuïtiva de concebre el mercat laboral és mitjançant les relacions que s'estableixen entre els diferents agregats (ocupació, atur, actius, etc.) i les grans alternatives en termes de possibilitats d'activitat que es registren per a la població. Així, l'element bàsic fonamental és la població en edat de treballar, que determina el màxim de persones que poden estar ocupades en un moment determinat.

Tanmateix, i com sabem, aquesta és una xifra potencial que no és efectivament rellevant, ja que una part de la població en edat de treballar no vol treballar. Aquesta voluntat de treballar o no, deriva de molts factors, com ara l'existència d'activitats alternatives (per exemple, una persona en edat de treballar pot no voler-ho fer perquè s'està formant a la universitat) o la percepció que la situació econòmica no permet trobar una feina en les condicions desitjades. Aquest darrer factor explica que sovint, quan la situació cíclica d'una economia millora, la població activa augmenta (sense que es donin canvis equivalents en la població en edat de treballar). Un cop una persona forma part de la població activa (vol i pot treballar), es pot trobar en dues situacions diferents: o bé treballa, i llavors es classifica com a ocupat, o bé no treballa i es considera

aturat. Quan es fa l'anàlisi, acostuma a ajudar seguir aquest recorregut. Per tant, l'iniciarem amb l'estudi de la població activa d'acord amb les dades de la taula 2.

El que s'aprecia de les dades anteriors és que la població ocupada total pràcticament no ha variat en el trimestre en estudi, ja que respecte a l'any anterior només s'ha reduït en un 0,2% (o 36.000 persones sobre un total de 4 milions d'ocupats). Aquesta estabilització de la població activa simplifica, en part, l'anàlisi posterior, ja que això implica que les relacions entre ocupats i aturats són més nítides. Així, si creix una de les variables, l'altra ha de decreïxer (sempre en relació amb el mateix període d'un any abans). En canvi, si la població activa augmentés, es podria donar el cas que simultàniament s'incrementessin tant els aturats com els ocupats, i la lectura dels indicadors no seria tan immediata.

A banda d'aquesta conclusió general, es pot mencionar la distribució territorial del canvi en la població activa. Tot i que no disposem de prou informació per a saber si els canvis interanuals a les comunitats autònomes són importants o no, almenys es poden identificar els territoris que destaquen pel creixement positiu del nombre d'actius (Ceuta i Melilla, i Extremadura, principalment) i per la caiguda interanual de la població activa (aquí es poden comentar els casos de La Rioja i el País Basc).

2.b) L'anàlisi de l'ocupació

Disposem de moltes més dades de l'ocupació que de la població activa. Aquí convé explotar la informació tant de la taula 2 com de la taula 3. D'entrada, la primera constatació és que en el tercer trimestre s'ha destruït ocupació respecte al trimestre anterior. Concretament, la població ocupada s'ha reduït en un 0,6% intertrimestral (unes 97.000 persones). Es tracta d'un ritme elevat de reducció del nombre d'ocupats o no? Per a respondre a aquesta qüestió es podria tenir un coneixement previ que permetés dir si, en termes històrics, som davant una variació inusualment forta. Però també es pot fer una aproximació comparant la taxa de canvi intertrimestral i la interanual. Així, podem comparar les dues taxes i tenir una idea de si el ritme de canvi més recent (el del trimestre) s'està accelerant o no respecte al que s'ha registrat en els últims dotze mesos. Com hem comentat en l'apartat segon del mòdul segon, sabem que no podem comparar el -0,6% del canvi intertrimestral amb el -4,6% del canvi interanual; prèviament, cal anualitzar la primera d'aquestes taxes. Fent una aproximació simple, la taxa intertrimestral anualitzada seria, aproximadament, del -2,4%. Veiem, per tant, que el ritme de destrucció d'ocupació del darrer trimestre, si es mantingués durant l'any següent, seria sensiblement més baix que el de l'any anterior. Això suggereix que l'empitjorament del mercat de treball pot estar-se alentint, pas previ per a l'inici, més endavant, d'una recuperació.

Un cop vista aquesta evolució general es pot caracteritzar l'evolució de l'ocupació en funció de tot el seguit de detalls que proporcionen les taules. Del que es tracta sempre és de detectar quins casos destaquen, tant negativament com positivament. Atès que molt sovint la distinció només es fa en dues categories (homes o dones, públic o privat, etc.), ens centrarem a destacar els conjunts que reflecteixen més les tendències negatives acabades de presentar per al conjunt de l'ocupació. És a dir, en una situació de destrucció d'ocupació, la pregunta més rellevant acostuma a ser quin grup concreta amb més intensitat el retrocés de l'ocupació.

Doncs bé, anant a les conclusions fonamentals, es constata que la destrucció d'ocupació es concreta, en termes inter trimestrals, en un fort ajustament de l'ocupació en la construcció, que cau prop d'un 5% (molt per sobre, per tant, de qualsevol altre sector), en el sector públic, en el col·lectiu d'assalariats, i més específicament, en el d'assalariats amb contracte indefinit, en els ocupats a temps parcial (davant la situació de manteniment de l'ocupació a temps complet) i en l'ocupació femenina (amb una caiguda que triplica la de l'ocupació masculina).

Quan comparem aquestes taxes inter trimestrals amb les inter anual veiem que el mencionat tercer trimestre ha ofert, en termes d'ocupació, un comportament que no s'allunya excessivament del que s'ha registrat en l'últim any. Les úniques excepcions apreciables a aquesta evolució general es refereixen a la modalitat de contractació, al tipus de contracte en funció del temps i a la distinció per gènere.

Així, la major destrucció d'ocupació amb contracte indefinit davant la de contractació temporal representa una ruptura, ja que les taxes de retrocés inter anual mostren una forta destrucció d'ocupació temporal. En el tercer trimestre aquesta tendència s'inverteix. Una situació similar es dona en la distinció entre ocupats a temps complet i a temps parcial. Mentre que en els últims dotze mesos és la contractació a temps complet la que reflecteix la destrucció d'ocupació, en el darrer trimestre el gros d'aquest retrocés es concreta en els ocupats a temps parcial. Finalment, tot i que aquí el canvi no és tan ostensible, la major destrucció d'ocupació masculina que hi ha respecte a un any abans deixa pas a una major reducció de l'ocupació femenina.

Tingueu en compte

Recordem que, per a comparar les taxes de variació inter trimestrals i inter anuals, cal anulitzar les primeres.

2.c) L'anàlisi de l'atur

Un cop explorades les dinàmiques de la població activa i ocupada, resta per estudiar com evoluciona l'atur d'acord amb les dades de la taula 3. Aquí, i a diferència del que succeïa amb l'ocupació, la informació que ens proporciona l'exercici és menor. Si prenem els totals, tot i que no disposem d'informació de context (per exemple, l'evolució històrica) podem intuir que tant les dades de canvi en el nombre d'aturats com la taxa d'atur estan en valors elevats. Així, amb un augment de 800.000 persones en el col·lectiu durant l'any que acaba en el tercer trimestre de 2012 (equivalent a un augment del 16% inter anual)

i amb la taxa d'atur situada en el 25%, cal concloure que l'atur continua escalant posicions de manera alarmant, apropant-se el total d'aturats a la xifra psicològica dels 6 milions.

Complementàriament, és interessant revisar les diferències territorials en aquestes tendències generals. La impressió general que caldria retenir és que hi ha discrepàncies notables entre comunitats autònomes tant en termes de taxa d'atur com de creixement de l'atur. Per mencionar només dos extrems, destaca el cas de Cantàbria i Extremadura. Mentre que la primera ofereix uns resultats relativament positius, ja que experimenta un augment de l'atur clarament inferior a la mitjana nacional al mateix temps que la seva taxa d'atur és també sensiblement més baixa que la de la mitjana espanyola, Extremadura pateix una combinació molt negativa d'un creixement i una taxa d'atur clarament superior a la del conjunt de l'economia espanyola.

3) Una visió de síntesi del mercat laboral

Un cop vista aquesta anàlisi parcial, quina visió de síntesi es pot derivar de la conjuntura laboral arran de les dades del tercer trimestre? Les dades, un cop preses en conjunt, ofereixen una imatge molt clara de debilitat laboral: aquest és el mercat laboral propi d'un moment molt fràgil en termes econòmics, amb una evolució molt negativa tant de l'ocupació com de l'atur. Si, a més a més, disposéssim d'alguns coneixements previs o de dades complementàries de caràcter històric, podríem dictaminar que aquesta degradació laboral té un caràcter tan intens que ens obliga a retrocedir a la dècada dels anys 1980, quan l'economia espanyola estava sotmesa a les fortes crisis del petroli (la coneguda com a *segona crisi del petroli*, iniciada el 1981) i al procés d'ajust industrial de l'època.

Més enllà d'aquesta primera valoració, la informació sembla apuntar al fet que el mercat laboral està entrant en una nova fase, pròpia dels moments en què l'ajust laboral esgota algunes vies i comença a transitar per altres de noves. Una sèrie d'elements permeten substantivar aquesta visió. L'absència de creixement de la població activa suggereix que el grau del que podríem anomenar *desmotivació* és elevat, situació que no és atípica quan el mercat laboral porta massa temps ancorat en una etapa de destrucció d'ocupació i d'augment de l'atur. Així mateix, també avala la diagnosi de l'entrada en una nova fase el fet que s'hagin produït rotacions en els segments afectats per la destrucció d'ocupació. En particular, el fet que aquesta pivoti sobre l'ocupació indefinida (i no sobre la temporal) suggereix que el grup de treballadors eventuais, més fàcils d'acomiarar per les característiques de les seves relacions contractuals amb l'empresa, ja està "esgotat" i que ara els ocupadors han de començar a prescindir dels treballadors indefinits (en principi, amb un acomiadament més costós). S'ha de dir que aquest canvi també es pot veure influenciat per d'altres

desenvolupaments, com ara la posada en funcionament de l'anomenada *reforma laboral*, que flexibilitza i abarateix l'acomiadament dels treballadors amb contracte indefinit.

Un altre element apunta en la mateixa direcció. Com potser sabem, en la primera etapa de la crisi, el sector sobre el qual va recaure gran part de l'ajustament econòmic és el sector privat. Les dades del tercer trimestre suggereixen que ara el que redueix l'ocupació amb més intensitat és el sector públic. Tot i que no es desprèn directament de les dades, potser sabem que des de 2011 l'economia espanyola afronta un esforç d'ajustament de les administracions públiques que tracta de situar a tot el sector públic espanyol en unes dimensions i amb un volum de despesa i inversió sostenibles en el temps. Les dades de l'EPA del tercer trimestre reflecteixen, per la banda de l'ocupació, aquest procés de reforma i reducció de la dimensió pública de l'economia.

A fi de complementar aquesta visió de síntesi, consultem com els analistes professionals, en aquest cas del Servei d'Estudis de "la Caixa", interpretaven les dues taules anteriors:

"L'Enquesta de població activa (EPA) corresponent al tercer trimestre del 2012 va confirmar que el ritme de destrucció de llocs de treball es va mantenir estable en relació amb el període anterior. Aquesta evolució és compatible amb el fet que la contracció de l'activitat econòmica en els dos trimestres va ser similar, del 0,3% i del 0,4%, respectivament. A curt termini, en un context de feblesa notable de l'economia, les perspectives són que el deteriorament del mercat laboral s'intensificarà lleugerament. Les dades de l'EPA van mostrar que es van destruir 96.900 llocs de treball del juliol al setembre, de manera que la xifra d'ocupats es va situar en 17.320.300 persones. Amb aquest descens, inferior als 146.800 llocs de treball perduts durant el mateix període de l'any anterior, la taxa de caiguda interanual es va reduir en dues dècimes, fins al 4,6%. Una de les dades més interessants pel que fa a l'evolució de l'ocupació en l'últim any és que els ocupats per compte propi van augmentar, en especial durant el tercer trimestre. La difícil situació del mercat laboral ha fet necessària la recerca de fórmules alternatives, i això ha fet augmentar el nombre d'emprenedors. D'aquesta manera, segons l'EPA del tercer trimestre, els assalariats han reculat, en l'últim any, el 6,2%, 946.300 persones en valors absoluts, percentatge que contrasta amb l'increment del 3,7% registrat pels no assalariats, que van sumar 110.300 individus.

El sector públic destrueix més ocupació que el privat. Cal assenyalar que el total d'assalariats engloba els treballadors dels sectors privat i públic, les trajectòries dels quals han estat molt diferents des de l'inici de la crisi en el segon trimestre del 2008. Mentre que, al sector privat, la contracció va començar en el punt de partida de la recessió, l'ajustament del personal de l'Administració pública no va arribar fins al final del 2011. En els últims mesos, la pèrdua d'assalariats del sector públic ha guanyat més profunditat en termes relatius. En aquesta línia, les dades de l'EPA del tercer trimestre posen de manifest que el descens d'assalariats del sector públic va ser relativament superior al del sector privat, de l'1,6% i de l'1,0% intertrimestral, respectivament. El Govern aprova un nou real decret que detalla alguns aspectes de la reforma laboral. En aquest context, el Reial decret 1483/ 2012, de 29 d'octubre, facilitarà que continuï la reducció del personal del sector públic, tot i que només per part dels treballadors que no són funcionaris. Efectivament, aquesta llei defineix les condicions en què l'Administració pública pot dur a terme un expedient de regulació d'ocupació: dèficit pressupostari en l'exercici anterior i caiguda del crèdit del 5% en l'exercici corrent (o del 7% en els dos anteriors). Així mateix, s'aprofundeixen alguns aspectes de la reforma laboral en relació amb els acomiadaments col·lectius. Per exemple, es detalla el funcionament del període de consultes per evitar que un expedient de regulació d'ocupació es pugui declarar nul per defectes de forma: actuació de l'autoritat laboral, documentació de l'empresa, plans de recol·locació, etc. D'altra banda, es redueix també l'aportació pública a les prejubilacions, ja que les empreses amb beneficis que acomiadin treballadors de més de 50 anys hauran de compensar el cost generat al Servei Públic d'Ocupació. Tornant als resultats de l'EPA, el nombre d'aturats va augmentar en 85.000 persones, xifra que situa el total en 5.778.100, un increment superior al previst, ja que s'esperava una major contracció de la població activa. Així, l'efecte descoratjament va ser, en part, compensat per l'entrada de dones al mercat

laboral per esmorteir la caiguda dels ingressos de les seves llars. Com a resultat, la taxa d'atur del tercer trimestre es va situar en el 25,0%, un nou màxim històric. La taxa d'atur arriba al 25,0%, un rècord històric. Pel que fa a l'últim trimestre de l'any 2012, el nombre d'afiliats en alta a la Seguretat Social va baixar en 73.077 persones a l'octubre, un descens molt semblant al registrat en el mateix mes de l'any anterior, de manera que el ritme de caiguda de l'ocupació va romandre estancat en el 3,6% interanual. Des de l'any 2000, quan es va començar a compilar aquesta sèrie, només el 2008 la caiguda del total d'afiliats en un mes d'octubre va ser superior, amb una reculada propera als 102.000 llocs de treball. El descens de l'afiliació a l'octubre va ser generalitzat per branques d'activitat, tot i que cal destacar el mal comportament del sector serveis, que va perdre gairebé 50.000 llocs de treball.”

Font: Informe mensual, desembre de 2012, pàgines 53-56, Estudis i Anàlisi Econòmica de “la Caixa”

Resum

Aquest mòdul, com el quart que tanca els materials de l'assignatura, té un caràcter eminentment pràctic. Per tant, el que cal retenir és la metodologia de procediment per a fer l'anàlisi de conjuntura. Concretament, es plantegen dues variants.

La primera consisteix a obtenir un visió de conjunt de la situació cíclica d'una economia (en l'apartat, de l'economia catalana). El procés que es proposa és:

1) Entendre la informació disponible

El punt de partida de qualsevol anàlisi de conjuntura és entendre adequadament la informació de base disponible. Les qüestions fonamentals que cal tenir en compte són:

1.a) De quins aspectes de l'economia es disposa informació i en quins indicadors se substantiva aquesta informació.

1.b) Quina és la periodicitat dels indicadors i quines són les mesures en què s'expressen.

1.c) Quin tipus de conclusions cal pensar que es poden derivar de la informació.

2) Una anàlisi per parts de l'economia

2.a) L'anàlisi del PIB trimestral.

2.b) L'anàlisi de les tendències més recents de l'activitat.

2.c) L'anàlisi de la dinàmica de preus.

2.d) L'anàlisi del mercat de treball.

3) Una visió de síntesi de l'economia

Una segona variant d'anàlisi consisteix a aprofundir en un aspecte concret de l'economia i de la seva evolució conjuntural. Concretament, en el mòdul es planteja com es faria l'estudi del mercat laboral (i més específicament, del mercat laboral espanyol). El procediment que es proposa és una variant del presentat anteriorment i consisteix en les etapes següents:

1) Entendre la informació disponible

1.a) De quins aspectes del mercat laboral es disposa informació i en quins indicadors se substantiva aquesta informació.

1.b) Quina és la periodicitat dels indicadors i quines són les mesures en què s'expressen.

1.c) Quin tipus de conclusions cal pensar que es poden derivar de la informació.

2) Una anàlisi per parts del mercat laboral

2.a) L'anàlisi de la població activa.

2.b) L'anàlisi de l'ocupació.

2.c) L'anàlisi de l'atur.

3) Una visió de síntesi del mercat laboral

Activitats

Per tal que vosaltres mateixos confirmeu que els continguts fonamentals del mòdul els teniu ben integrats en els vostres coneixements, tracteu de fer les activitats docents següents:

1. Repliqueu l'anàlisi feta per l'economia catalana en una altra economia que us interessi. Per tant, l'exercici requereix buscar les dades, calcular les taxes de variació, organitzar-les en blocs temàtics com s'ha fet en el mòdul docent i fer l'anàlisi, tant de cadascun dels blocs temàtics com del conjunt de l'economia. Pot ser aconsellable tractar de refer l'exercici per a l'economia espanyola, ja que la manera de presentar les dades és similar a la de l'economia catalana. Les dades fonamentals són les que es proporcionen en les fonts següents:

- Institut Nacional d'Estadística: www.ine.es
- Banc d'Espanya, concretament el seu *Butlletí Estadístic*: <http://www.bde.es/webbde/es/estadis/infoest/bolest.html>
- Ministeri d'Economia i Competitivitat, especialment el seu web d'indicadors econòmics: <http://serviciosweb.meh.es/apps/dgpe/default.aspx>

2. Tracteu de situar els resultats de l'anàlisi del mercat de treball que hem fet en el mòdul docent amb les dades d'altres països europeus. La millor manera de procedir és utilitzar les dades que proporciona l'oficina estadística de la Unió Europea, Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat>

Exercicis d'autoavaluació

1. Quins indicadors conformen típicament l'apartat d'activitat i demanda i quina és la informació bàsica que proporcionen?
2. Quines són les unitats de mesura més habituals amb les quals s'expressen els indicadors d'activitat?
3. Quina és la font d'informació estadística bàsica relativa al mercat laboral espanyol?
4. Quin tipus de conclusions es poden derivar de les dades conjunturals del mercat de treball espanyol?

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. A "Activitat i demanda" trobem tota una sèrie d'indicadors, tant d'oferta com de demanda, que aproximen l'evolució de l'activitat. Som en presència de les dades bàsiques per a poder saber si l'economia creix o no i com es concreta aquest creixement, tant per la banda de l'oferta (els sectors) com de la demanda (l'ús que es fa de la producció per part dels diferents actors).

2. Com es comenta en el mòdul docent, essent la regla general la presentació de les taxes de variació interanual, alguns dels indicadors utilitzen altres unitats de mesura, concretament el nivell de l'indicador (davant la taxa de variació). El cas més significatiu és el de la taxa d'atur, que s'expressa sempre en nivells (en aquest cas en percentatge).

3. La informació disponible és la que proporciona l'Enquesta de població activa (EPA), elaborada per l'Institut Nacional d'Estadística espanyol i que ofereix dades abundants sobre l'estat del mercat laboral en un trimestre determinat. Concretament, i segons explica el mateix INE:

L'Enquesta de població activa (EPA) és una recerca contínua i de periodicitat trimestral dirigida a les famílies que es du a terme des de 1964. La seva finalitat principal és obtenir dades de la població en relació amb el mercat de treball: ocupats, actius, aturats i inactius.

L'EPA es du a terme sobre una mostra de 65.000 famílies al trimestre o, el que és el mateix, unes 200.000 persones. La primera enquesta que es fa a cada família la fan de manera personal entrevistadors fixos de l'INE. Les enquestes successives es poden fer per telèfon o de manera personal.

El període de referència de la informació és la setmana anterior a l'entrevista. Els resultats de l'EPA s'obtenen un mes i mig després de finalitzar el treball de camp.

4. Les dades disponibles, i els diferents càlculs, permeten, *a priori*, fer una anàlisi força completa de la dinàmica laboral en termes d'ocupació i, en menor mesura, d'aturats i d'actius. Així, les taules ens ofereixen elements suficients per a entendre quina és la posició i evolució de l'ocupació, desglossar aquesta informació en funció de nombroses tipologies i a escala territorial. Pel que fa a l'evolució de la població activa i de l'atur, podem saber quina n'és la posició i la dinàmica (si bé amb menys detall que en el cas de l'ocupació).

Bibliografia

Bibliografia web essencial

BBVA, informes regionals: <http://www.bbva-research.com/KETD/ketd/esp/nav/geograficas/espana/historico/publicaciones/regional/index.jsp>

Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, Informe de conjuntura de l'economia catalana: http://www.cambrabcn.org/estudis/actualitat_economica/informe_conjuntura_catalana

Idescat: <http://www.idescat.cat/>

Institut Nacional d'Estadística: www.ine.es

"La Caixa", Informe mensual: <http://www.lacaixa.comunicacions.com/se/index.php?idioma=cat>

